

Barbara Kryk*

Uniwersytet Szczeciński

RECENZJA

**Katarzyna Cięciak, *Skuteczność ekologiczna polityki energetycznej Unii Europejskiej w Polsce*,
Wydawnictwo Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2013**

Problematyka podjęta w omawianej monografii jest niezwykle istotna i niezmiernie aktualna, zwłaszcza na tle publicznej dyskusji dotyczącej dalszego trwania Unii Europejskiej i realizacji strategii Europa 2020. Ogromną rolę w tym przedsięwzięciu i powiązanych z nim inicjatywach przewodnich, z których istotne znaczenie dla środowiska mają *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* i *Unia innowacji*, przypisuje się zwiększeniu efektywności energetycznej oraz oszczędzaniu energii. Zamierzenia te są ściśle powiązane z realizacją celów ekologicznych polityki energetycznej, stąd książka Katarzyny Cięciak, stanowi logiczne uzupełnienie ciągłości rozważań w tym zakresie. Podjęcie kwestii oceny skuteczności ekologicznej różnych działań wciąż wzbudza wiele emocji i kontrowersji, wiąże się z dużymi trudnościami oraz problemami. Z tego względu każda praca na powyższy temat, zwłaszcza w odniesieniu do sektora energetycznego – stanowiącego o „być lub nie być” polskiej gospodarki – ma duże znaczenie.

Nie było właściwie do tej pory polskiej publikacji, która przedstawiałaby ocenę skuteczności ekologicznej polityki energetycznej w ujęciu zaproponowanym przez autorkę. Biorąc powyższe pod uwagę, przyjęty obszar, skalę i problem badawczy można uznać za uzasadniony.

¹ Adres e-mail: krykb@wneiz.pl

Głównym zamierzeniem monografii jest „identyfikacja ekologicznych celów polityki energetycznej Unii Europejskiej w Polsce oraz próba oceny stopnia faktycznego i prognozowanego ich realizacji”. Z założeniem tym korespondowała hipoteza badawcza, która *suma summarum* sprowadzała się do stwierdzenia, że ocena skuteczności ekologicznej jest utrudniona z powodu braku wskazania celu ilościowego w zakresie redukcji gazów cieplarnianych tylko dla Polski oraz z powodu braku powiązania ekologicznych celów polityki energetycznej z przebiegiem procesów makroekonomicznych. Ze względu na niedostatki w określeniu tych celów K. Cięciak przyjęła, że „ekologicznymi celami polityki energetycznej UE są: redukcja emisji dwutlenku węgla jako dominującego gazu cieplarnianego oraz zmiana struktury paliw, w tym wzrost udziału energii odnawialnej w zużyciu energii. Za skuteczność ekologiczną przyjęto stopień osiągnięcia założonych celów w dobranych okresach badawczych względem przyjętych lat bazowych”.

Odpowiednio do celu i hipotezy pracy dobrano zakresy: przedmiotowy (gospodarka, sektor energetyczny), przestrzenny (Polska) i czasowy badań (lata 1988–1999 i 2000–2011). Autorka bardzo precyzyjnie wyjaśniła, czym, gdzie i w jakim okresie się zajmuje. Wyjaśnienia nie wzbudzają wątpliwości.

Skuteczność ekologiczna polityki energetycznej Unii Europejskiej w Polsce składa się z czterech rozdziałów merytorycznych oraz wstępu i wniosków rozdziału podsumowującego.

W rozdziale pierwszym pod tytułem *Cele ekologiczne polityki energetycznej Unii Europejskiej*, prawidłowo przedstawiono rolę sektora energetycznego jako producenta energii i emitenta zanieczyszczeń, skupiając się na problemach rozwoju oraz ograniczaniu emisji wytwarzanych przez niego zanieczyszczeń jako priorytecie polityki energetycznej, a także przedstawiono zasady i cele polityki energetycznej UE w zakresie ochrony środowiska. W opisie autorka wykorzystała wszystkie podstawowe uregulowania prawne z tego zakresu. Według mnie warto było tu posłużyć się polskim opracowaniem przygotowanym przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej *Pakiet klimatyczno-energetyczny. Analityczna ocena propozycji Komisji Europejskiej* (Warszawa 2008). Umożliwiłoby to pełniejsze skomentowanie poruszonych w tym rozdziale zagadnień.

Rozdział drugi – *Metodyka badania i oceny skuteczności ekologicznej polityki energetycznej* ma charakter metodologiczny. Autorka dobrze opisała w nim, co będzie badać, zdefiniowała stosowane w badaniach pojęcia i sformułowała zada-

nia badawcze. Ponadto przedstawiła prawno-instytucjonalne uwarunkowania celów ekologicznych w polityce energetycznej, ekonomiczne i rynkowe mechanizmy osiągnięcia celów ekologicznych polityki energetycznej oraz wymogi odnośnie zwiększenia udziału odnawialnych źródeł w zużyciu energii. Pochwały wymagają bardzo przejrzyste opracowane (w tab. 2 i 3) ekologiczne cele polityki energetycznej UE i Polski, zarówno w sensie zobowiązań prawnych, jak i w postaci ilościowej. Te ostatnie wymagały precyzyjnych obliczeń, gdyż nie są one sprecyzowane (określone są tylko wielkości procentowe). Opracowanie to jest bardzo istotne, stanowi bowiem podstawę do dalszych badań przeprowadzonych w pracy.

„Najważniejsze cele ekologiczne zostały sprowadzone (przez autorkę) do redukcji emisji dwutlenku węgla do 2020 r. w stosunku do 1990 r. Jednak ocena stopnia redukcji emisji nie wystarcza, by zbadać skuteczność ekologicznej polityki energetycznej. Zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, cele ekologiczne powinny być więc zintegrowane z celami gospodarczymi i społecznymi, poprawa stanu środowiska powinna być więc skorelowana z poprawą jakości życia”. Do oceny skuteczności ekologicznej w zakresie redukcji dwutlenku węgla wykorzystano m.in. wielkość PKB, emisyjność obliczaną jako stosunek emisji gazu na jednostkę PKB, na jednostkę produkcji i zużycia energii elektrycznej, a także produktywność czasu pracy oraz czas pracy na jednego zatrudnionego w powiązaniu z emisyjnością PKB. Zaproponowany sposób pomiaru skuteczności ekologicznej w odniesieniu do polskiego sektora energetycznego nie był jeszcze stosowany. Z tego względu można to uznać za wkład autorki w rozwój metodologii badań w tym zakresie. Ponadto metoda ta jest na tyle ogólna, że z powodzeniem może być wykorzystana w innych dziedzinach gospodarki.

W rozdziale trzecim, zatytułowanym *Badanie ekologicznej skuteczności polityki energetycznej UE na przykładzie emisji dwutlenku węgla w latach 1988–2011*, Cięciak przedstawiła najpierw podsektory i podmioty sektora energetycznego oraz pozyskanie energii pierwotnej i produkcji energii elektrycznej, a następnie przeanalizowała:

- strukturę zużycia energii pierwotnej i finalnej według nośników w Polsce,
- emisję i strukturę emitentów gazów cieplarnianych,
- redukcję emisji dwutlenku węgla w latach 1988–2011,
- zmianę udziału OZE w zużyciu energii pierwotnej.

Analiza jest prawidłowa i umożliwiła zrealizowanie części zadań badawczych.

Do tej części analizy mam tylko jedną uwagę szczegółową. W tab. 8 przedstawiono autorską tzw. skorygowaną strukturę zużycia nośników energii finalnej w latach 1990 i 2010, ale nie dopatrzyłam się wyjaśnienia, w jaki sposób zostało to zrobione.

Istotne w rozdz. 3 jest to, że autorka zbadała całość emisji dwutlenku węgla, a nie tylko z instalacji objętych systemem EU ETS. Pozwala to bowiem lepiej odzwierciedlić cele redukcyjne polityki energetycznej, a zatem rzetelniej określić zadania do zrealizowania. Ponadto określiła stopień wykorzystania przez Polskę uprawnień przyznanych jej w ramach EU ETS w latach 2005–2012 oraz udział emisji gazów cieplarnianych z obszaru EU ETS i non-ETS. Z obliczeń wynika, że Polska ma jeszcze pewną pulę uprawnień do emisji do wykorzystania, co wskazuje na możliwość zwiększenia emisji gazów cieplarnianych. Z kolei wyniki badania udziału OZE w zużyciu energii pierwotnej i finalnej nie są zaskoczeniem. Ciekawa jest natomiast struktura udziału poszczególnych rodzajów nośników energii odnawialnej w zużyciu energii finalnej, gdyż wskazuje nośniki najbardziej popularne i te wymagające propagowania oraz doinwestowania.

Najciekawszy, a zarazem najbardziej wartościowy, jest rozdział czwarty – *Próba oceny skuteczności ekologicznej polityki energetycznej UE w Polsce do 2020 roku*. Zawiera on – jak wskazuje tytuł – ocenę skuteczności ekologicznej polityki energetycznej UE w Polsce do 2020 r. W rozdziale tym Cięciak najpierw przedstawia prognozę emisji dwutlenku węgla w Polsce do 2020 r. (zgodną z dokumentami strategicznymi i własną) oraz produkcji energii odnawialnej i jej udziału w finalnym zużyciu energii. Z obliczeń wynika, że celem ekologicznym powinno być ograniczenie emisyjności zużycia i produkcji energii oraz PKB, ale należy również dążyć do zmiany struktury pozyskania i produkcji energii, aby ograniczyć emisyjność jednostkową. Przyczyni się do tego zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych – co będzie przedmiotem późniejszych badań autorki.

Wartością dodaną pracy jest obliczenie zmian w redukcji emisji dwutlenku węgla w porównaniu z tempem zmian emisyjności PKB, produktywnością jednej godziny pracy, liczbą zatrudnionych oraz czasem pracy na 1 zatrudnionego. Według literatury „tempo zmian emisyjności PKB oraz tempo zmian czasu pracy jednego zatrudnionego powinno spadać, podczas gdy tempo zmian produktywności czasu pracy oraz tempo zmian liczby zatrudnionych powinno rosnąć. Badania wykazały,

że w latach 2002–2011 te relacje w naszym kraju nie zawsze miały miejsce, co sugeruje m.in. niekonsekwencję działań związanych z realizacją celów ekologicznych”.

Na podstawie analizy stanu istniejącego i prognoz dokonano ostatecznej oceny realizacji celów ekologicznych polityki energetycznej. Wynika z niej, że „Polska zrealizuje cele redukcyjne związane ze zobowiązaniami protokołu z Kioto ze znaczną nadwyżką”. Według prognoz rządowych zrealizowana zostanie również 20% redukcja emisji gazów cieplarnianych i dwutlenku węgla w 2020 r. w stosunku do 1990 r. Tu autorka wskazuje odwrotnie: według jej szacunków emisja dwutlenku węgla wzrosnie o 13,8%, a nie spadnie. Natomiast cel związany ze zwiększeniem udziału OZE w finalnym zużyciu energii w 2020 r. zostanie osiągnięty, zarówno według prognoz Ministerstwa Gospodarki, jak i autorki.

Przeprowadzona analiza pozwoliła Cięciak zrealizować cel pracy i zweryfikować pozytywnie hipotezę badawczą. Ponadto rezultaty badań i zastosowana metoda pomiaru skuteczności ekologicznej mają charakter aplikacyjny, co umożliwia ich wykorzystanie w dalszych pracach nad realizacją celów ekologicznych, nie tylko polityki energetycznej, ale i innych polityk sektorowych.

Osiągnięte efekty pozwalają stwierdzić, że autorka książki *Skuteczność ekologiczna polityki energetycznej Unii Europejskiej w Polsce* dobrze zna zagadnienie, posiada umiejętność logicznego łączenia problemów, przyczyn i skutków, analizowania oraz wyciągania wniosków. Przedstawione wyniki mogą stanowić podstawę do pogłębionych badań w przyszłości.